

Politik i kunskapssamhället

av Bengt-Åke Wennberg

I efteranalysen av det socialdemokratiska valresultatet konstaterade en partimedlem att man hade fastnat i en argumentation som var rimlig i ett industrisamhälle. Personen konstaterade att de flesta väljare inte kände sig hemma i denna beskrivning.

På något underligt sätt har emellertid också alla de andra partierna fastnat i samma typ av retorik – fast då utifrån precis motsatt ståndpunkt. Man återskapar gamla debatter som vi känner igen från decennier tillbaka. Min poäng i denna blogg är att ingen politiker och politisk gruppering tycks riktigt ha anpassat sig till det samhälle vi i dag har. Man tycks ha förlorat förmågan att göra en relevant samhällsanalys. Vi väljare har då lämnats i ett tomrum. Därmed är dörren öppen för Sverigedemokraterna.

I gårdagens tv-program Skavlan uppträdde Anne Holt och Arne Treholdt. Frågan gällde rättssäkerhet. Arne Treholdt menade att han orätmätigt hade blivit utpekad som spion. Han hade visserligen varit slarvig och obetänksam men spionanklagelserna hade förts fram med hjälp av konstruerade och falska bevis.

Anne Holt som hade varit justitieminister vid tiden för domen sade sig vara övertygad om att Treholdt borde betraktas som spion – men om man i rättsväsendet konstruerade bevis för att styrka en sådan anklagelse – även om den i sig kunde vara riktig – var det en katastrof.

I denna argumentation möter vi det karaktäristiska för det professionella samhället. Vi måste kunna lita på att de som är utsedda att hantera olika frågor, uppgifter och ärenden gör det efter sin "bästa kunskap" och förmåga. Det är naturligtvis önskvärt att de är kunniga och kommer till goda resultat. Viktigast är emellertid att de inte, som Anne Holt uttryckte det, "joxar med materialet".

Alla, även politiker, i det professionella samhället måste ha en kunskapsetik. Vi andra måste lita på att var och en tar ställning till och agerar i en fråga utifrån vad denne faktiskt vet om saken och står för. Och inte lurar sig själv och oss andra eller sviker sitt ansvar som en yrkesman.

Skulle man "joxa med bevisen" drabbar det inte, som Anne Holt påpekade, bara den åtalade utan hela förtroendet för rättsväsendet. Dumhet och okunskap kan man till nöds förlåta och ha overseende med, men inte med bedrägeri och falskhet.

Men detta händer allt oftare. Försäkringskassan har lyckats klanta till det. De om några borde exempelvis veta vad som är rimliga förväntningar och krav på människor som är sjukskrivna. Deras professionalitet ligger i att de skall ge den drabbade sådana förutsättningar att denne kan ledas in i en god utveckling.

Det är förstås svårt. Det är faktiskt deras jobb att veta det. De är inte bara byråkrater. Vi måste för att ha ett gott samhälle kunna lita på deras professionalitet. Om vi låter dem "joxa med bevisen" hamnar vi i en amerikansk situation där man regelmässigt åsidosätter den sökandes självklara rättigheter för att uppnå andra mål som man själv och ens uppdragsgivare sätter högre.

Sviker man professionaliteten är det inte bara Försäkringskassan som riskerar sin heder. Det gäller också våra politiker. Om våra politiker – valda av oss – av olika skäl beslutar en policy för hur sjukersättningar och annat stöd bör ordnas så är tjänstemännen på Försäkringskassan skyldiga att påpeka orimligheter och komplikationer i de förutsättningar som presenteras. Eller också, när de väl implementeras, finna lösningar på dem som kan accepteras som sunda och förnuftiga.

Om så inte sker "joxar man med bevisen". Hävdar man inte – från bägge håll – behovet av professionalitet så förlorar allmänheten förtroendet både för Försäkringskassan och den politiska processen. Ingen kan svära sig fri från de problem som då uppstår.

I det professionella samhället kan det därför aldrig vara den politiska uppgiften att ensidigt hävda sina egna idéer och lösningar. Inget säger att

just de "sanningar" man själv tror på är rätt. Vi vet detta sedan länge. Vi har därför skapat ett samhälle där vi försöker pröva olika utsagor och därmed säkra att vi agerar klokt efter den bästa tillgängliga kunskapen. Om man auktoritärt, obetänksamt och manipulativt driver igenom egna idéer kan man därför lätt komma att sprida och stödja falska argument och missriktade lösningar

Problemet är inte att det då naturligtvis går galet. Det är synd men det är ingen katastrof. Katastrofen är att ett sådant politiskt agerande kommer att underminera de professionella aktörernas krav på att få utöva sin bästa kompetens. För att anpassa sig måste de antingen "fuska" eller abdikera. Prövningen slutar att fungera.

Att man i rättsväsendet fuskar för att få fast vad man tror är en spion är således olämpligt hur rätt man än kan tänkas ha. Att Försäkringskassan erbjuder orimliga lösningar till en sjukskriven med hänvisning till att man "bara följer reglerna" är lika illa. Politiker och tjänstemän som sviker professionaliteten är farliga för samhället. Om ett sådant svek får fäste blir det riktigt farligt. Här kommer ett exempel.

I tidningen Faktum nr 97 2010 refereras ett uttalande i valrörelsen av en sverigedemokrat om partiets energipolitik. Vederbörande säger "Vi människor kan i längden inte använda mer energi på jorden än vad som solen tillför vår planet". Detta är en typisk formulering som snickrats till för att stödja en helt annan argumentation.

Alla "har rätt att uttrycka sin mening". Självklart! Men ett sådant uttalande kan inte få stå oemotsagt. Den korrekta faktabeskrivningen är att en halvtimmes solbelysning tillför jorden ungefär den energimängd som mänskligheten förbrukar under ett år.

En politik som bygger sin energipolitik på så luftiga "sanningar" fungerar naturligtvis inte. Det anmärkningsvärda med uttalandet är inte att det är osant, utan att det visar på ett kunskapsförakt. Detta kunskapsförakt är riktat mot de personer som till vår nytta ägnar tid och energi att förstå och utforska hur vår energianvändning påverkar vår jord. Uttalandet demonstrerar att man negligerar den kunskap som dessa för fram och som vi måste ta hänsyn till. Man sviker därmed demokratin och därmed också oss väljare.

Så tillbaka till början. Samma sak gäller partiernas samhällsanalyser. Att exempelvis i sin beskrivning av samhällsproblemen utgå från argument och föreställningar om arbetslivet hämtade från industrisamhället, när samhället i dag ser helt annorlunda ut, ger naturligtvis olämpliga lösningar och åtgärder. Men återigen – detta är inte det stora problemet.

Den stora skadan uppstår när allt fler medborgare och väljare upptäcker att våra politiker tagit för lätt på uppgiften, abdikerat från sin politiska professionalitet och därmed medvetet eller omedvetet fört väljarna bakom ljuset.

